

N:o 40.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till förordning angående ändrad lydelse af § 58 i förordningen om kommunalstyrelse på landet; Gifven Stockholms slott den 14 mars 1891.

Med åberopande af hvad bilagda statsrådsprotokoll öfver civilärenden innehåller, vill Kongl. Maj:t föreslå Riksdagen, att, derest Riksdagen godkänner Kongl. Maj:ts proposition af denna dag om ändring i förordningen den 14 september 1883 angående beviljning af fast egendom samt af inkomst, jemväl antaga följande

Förslag

till förordning angående ändrad lydelse af § 58 i förordningen om kommunalstyrelse på landet.

Härigenom förordnas att § 58 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, sådan samma § lyder enligt Kongl. Kungörelsen den 15 september 1863 och förordningen den 8 mars 1889, skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 58.

De i nästföregående § omförmälda bidrag skola, såsom *kommunalutskylder*, utgöras i förhållande till särskilda, de skattskyldige efter nedanstående grunder påförda *fyrktal*.

Till beräkningsgrund för fyrktalssättningen tjänar den bevillning enligt Art. II i bevillningsstadgan, som, jemlikt senast fastställda taxeringslängder till staten erlägges, sålunda att för hvarje beskattningsföremål påføres *en* fyrk för bevillning till belopp af 1 till och med 10 öre; *två* fyrkar för bevillning utöfver 10 till och med 20 öre; *tre* fyrkar för bevillning utöfver 20 till och med 30 öre o. s. v.

För sådan jordbruksfastighet, för hvilken bevillning ej erlägges, påføres fyrktal efter det belopp, som, derest bevillning för densamma enligt Art. II i bevillningsstadgan utgå skulle, på grund af taxeringsvärdet mot sådan bevillning svarar; hvaremot inkomst af arrende för sådan fastighet ej skall i fyrktal sättas.

I fråga om löntagare, som tillika innehar boställe, skall bevillningen för inkomst från bostället, hvilket enligt ofvan stadgade grunder särskildt till fyrktal sättas bör, icke vid fyrksättningen för den öfriga lönen i beräkning tagas.

Inom de delar af Stora Kopparbergs län, der kommunalutskylder hittills blifvit efter andel i soldatrote debiterade och uppburne, gäller hvad derom särskildt stadgas.

Denna förordning skall lända till efterrättelse från och med år 1892.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

O S C A R.

V. L. Groll.

*Protokoll öfver civilärende, hållet inför Hans Maj:t Konungen i
statsrådet å Stockholms slott den 14 mars 1891.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern friherre ÅKERHJELM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve LEWENHAUPT,
Statsråden: herr friherre VON OTTER,
 herr WENNERBERG,
 friherre PALMSTIERNA,
 friherre VON ESSEN,
 friherre ÅKERHJELM,
 ÖSTERGREN,
 GROLL och
 WIKBLAD.

Departementschefen statsrådet Groll anförde:

»Enligt det förslag till ändringar i gällande bevillningsförordning, som Eders Kongl. Maj:t denna dag beslutit aflåta till Riksdagen, skulle bevillningen för jordbruksfastighet komma att höjas från tre till sex öre för hvarje fulla ett hundra kronors uppskattningsvärde. Med afseende å sambandet mellan bevillningen och kommunalbeskattningen

har jag bort tillse i hvad mån en sådan höjning af jordbruksfastighetens bevillning kan påkalla ändring i kommunalförfattningarne.

Hvad då till en början angår de efter fyrk utgående utskylderna i landskommunerna, tillåter jag mig erinra, hurusom det nuvarande förhållandet mellan de olika beskattningsföremålen i fråga om bidragsskyldighet för allmänna kommunala behof framgår, om man tager hänsyn å ena sidan till nu gällande grunder för bevillningens utgörande och å andra sidan till sjelfva fyrktalssättningsmetoden, sådan den finnes bestämd i 58 § af förordningen om kommunalstyrelse på landet. Jordbruksfastighet, som för närvarande i bevillning utgör blott tre öre för hvarje fulla ett hundra kronor af taxeringsvärdet, men påföres en fyrk för hvarje femtal af bevillningsören, erhåller för 1,000 kronors taxeringsvärde sex fyrkar. Annan fastighet och frälseränta åter, för hvilka beskattningsföremål bevillningen utgör fem öre för hvarje fulla ett hundra kronor af uppskattningsvärdet, men för hvilka påföres en fyrk blott för hvarje tiotal af bevillningsören, erhålla för 1,000 kronors taxeringsvärde endast fem fyrkar. Och hvad angår inkomst af kapital eller arbete så är att märka att bevillning derför utgöres med en procent å behållna inkomstbeloppet, och att en fyrk påföres för hvarje tiotal af bevillningsören. I följd deraf bekommer ett kapitalvärde af 1,000 kronor, erhållet genom kapitalisering efter fem procent af ett inkomstbelopp å femtio kronor, hvars bevillning är femtio öre, fem fyrkar. Då sålunda jordbruksfastighet för ett taxeringsvärde af 1,000 kronor betalar sex, under det annan fastighet och frälseränta för samma värde och likaså 1,000 kronors kapitalvärde å inkomst, efter nyssnämnda grund kapitaliserad, endast betala fem kan man följaktligen säga, att förhållandet mellan jordbruksfastighet och öfriga beskattningsföremål i fråga om bidragsskyldigheten till de efter fyrk utgående allmänna kommunalutskylder på landet ställer sig såsom sex till fem. Det föreslagna höjandet af jordbruksfastighetens bevillning från tre till sex öre skulle naturligen, derest omförmälta fyrktalssättningsmetod bibehölles oförändrad, medföra, att jordbruksfastigheten finge sitt fyrktal och följaktligen äfven sin bidragsskyldighet till de allmänna kommunalutgifterna fördubblade.

• Någon anledning att rubba det nuvarande förhållandet mellan jordbruksfastigheten och de öfriga beskattningsföremålen i fråga om här afsedda kommunalafgifter torde emellertid icke förefinnas. Sådan rubbning förebygges uppenbarligen genom att i sammanhang med fördubblingen af jordbruksfastighetens bevillning sådan ändring vidtages i fyrktalssättningsmetoden, att jordbruksfastigheten åsättes lika fyrktal som andra beskattningsföremål.

Den föreslagna ändringen i jordbruksfastighetens bevillning gör visserligen fyrktalssättning mindre behöffig, i det kommunalbeskattningen och den kommunala rösträtten äfven på landet kunde, likasom i stad, grundas direkt på bevillningen. Under lång tid har emellertid landbefolkningen vant sig att uti fyrken skåda grunden för såväl beskattning som rösträtt, och oafsedt detta har jag desto mindre ansett mig böra nu ifrågasätta borttagandet af fyrktalssättning, som denna åtgärd skulle förutsätta ändring ej mindre af åtskilliga §§ i kommunalförordningen för landet, hvilka eljest icke beröras af det förslag, hvarom nu är fråga, än äfven af andra lagar.

I den proposition, Eders Kongl. Maj:t den 19 januari 1883 aflät till riksdagen med förslag till ändringar i förordningarna om kommunalstyrelse på landet, om kommunalstyrelse i stad, om kommunalstyrelse i Stockholm och om landsting, föreslog Eders Kongl. Maj:t i öfverensstämmelse med hvad skatteregleringskomitén hemställt och de flesta länsstyrelser tillstyrkt, att till grund för kommunalbeskattningen skulle läggas, icke bevillningsbeloppen utan taxeringsvärdet å fastigheterna samt beloppen af uppskattad inkomst, hvarigenom det stränga sambandet mellan den allmänna bevillningen å ena sidan samt den kommunala beskattningen och rösträtten, å den andra, skulle i någon mån brytas. Hvad sålunda ifrågasatts vann ock lagutskottets understöd, men då de förutsättningar, under hvilka förslagen framlades, icke inträffade, kom härutinnan ingen ändring till stånd.

Enligt det förslag till ny förordning om bevillning af fast egendom och af inkomst, som föranledde nämnda proposition, skulle jordbruksfastigheten i förhållande till sitt taxeringsvärde åsättas enahanda bevillning som annan fastighet. En sådan fyrktalssättning, att för all fastighet äfvensom frälseränta skulle påföras *en* fyrk för hvarje 100 kronor af uppskattadt värde samt för inkomst *en* fyrk för belopp, ej öfverstigande 5 kronor, *två* fyrkar för belopp utöfver 5 till och med 10 kronor o. s. v., kunde emellertid då föreslås utan att häraf föranleddes rubbning af det rådande förhållandet mellan de särskilda beskattningsföremålen i fråga om kommunalafgifterna. Förslaget till bevillningsförordning innehöll nemligen jämväl den bestämmelsen, att till sådan inkomst af arbete, för hvilken bevillning borde erläggas, skulle räknas äfven den inkomst och förmån af jordbruksrörelse, som förvärfvades medelst det i rörelsen nedlagda arbete och dervid använda inventarier, hvilken inkomst borde så beräknas, att det belopp, för hvilket bevillning skulle påföras, motsvarade en för hundra af fastighetens taxeringsvärde, och äfven för denna inkomst skulle enligt Eders Kongl. Maj:ts nyssberörda förslag till

ändringar i kommunalförfattningarna fyrkar beräknas. Häraf följde, att, om bidragen till kommunens utskylder framgent uttaxerades enligt den då föreslagna fyrktalssättningen och sålunda i samma proportion som bevillningen, egarne af jordbruksfastighet fortfarande skulle komma att betala sex, medan för annan fastighet eller för inkomst betalades fem. Då deremot i det förslag till ändringar i bevillningsförordningen, som Eders Kongl. Maj:t nu beslutit förelägga Riksdagen, jordbruksfastigheten fått sig åsatt ett öres högre bevillning än annan fastighet för hvarje ett hundra kronor af uppskattningsvärdet i stället för den tillförene ifrågasatta särskilda bevillningen för inkomst af jordbruksrörelse, samt följaktligen fyrkar för sådan inkomst nu ej komma att påföras jordbruksfastigheten, följer häraf, att, derest enahanda fyrktalssättningsmetod, som föreslogs i Eders Kongl. Maj:ts förenämnda proposition till 1883 års riksdag, nu infördes, rubbning skulle inträda i det nuvarande förhållandet mellan beskattningsföremålen i fråga om kommunalafgifterna. För att undvika sådan rubbning tarfvades jemkning i nämnda fyrktalssättningsmetod så vidt jordbruksfastigheten anginge, hvarjemte för ändamålet användbara siffertal måste väljas, dervid dock alltid någon om ock obetydlig rubbning i skattskyldighet och rösträtt ej kunde undvikas. Vid sådant förhållande torde Eders Kongl. Maj:t finna lämpligare föreslå Riksdagen att bibehålla den nuvarande fyrktalssättningsmetoden med allenast den ändring, att jordbruksfastighet hädanefter får sig åsatt enahanda fyrktal som andra beskattningsföremål; och har jag i sådant syfte utarbetat förslag till förordning angående ändrad lydelse af § 58 i förordningen om kommunalstyrelse på landet.

I detta förslag har jag, ehuru hänvisningen till "Art. II bevillningsstadgan" numera är oegentlig, då gällande bevillningsförfattning, hvars 1 och 7 §§ innehålla de bestämmelser hänvisningen afser, har titeln: "Förordning angående bevillning af fast egendom samt af inkomst" och icke är indelad i artiklar, likväl ansett mig böra bibehålla denna hänvisning af den anledning, att enahanda hänvisning förekommer i kommunalförfattningarna å åtskilliga andra ställen, hvilkas ändring nu icke bör ifrågakomma och torde jag i afseende härå få erinra att enahanda förfaringsätt iaktogs då mom. 2 § 58 genom förordningen af den 8 mars 1889 erhöi viss ändrad lydelse.

Måhända kunde ifrågasättas att, såsom i ofvannämnda proposition till 1883 års riksdag föreslogs, jemväl de i §§ 59 och 64 af förordningen om kommunalstyrelse på landet förekommande bestämmelser rörande fyrktalslängd samt debiterings- och uppbördslängd jemte de förordningen vidfogade formulär till dylika längder äfvensom till debetsedel under-

ginge vissa jemkningar med hänsyn till ändrade förhållanden, som inträdt efter samma bestämmelsers och formulärs tillkomst. En så betydande förenkling af längderna, som 1883 föreslogs och af lagutskottet tillstyrktes, läser emellertid, oafsedt skillnaden mellan den då föreslagna lydelse af § 58 och den affattning, samma § erhållit i det nu utarbetade förslaget, numera icke kunna ifrågakomma, sedan genom lagarne angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse den 26 september 1884, angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af prestgård den 1 maj 1885 samt angående byggnad och underhåll af kyrka med hvad dertill hörer, så ock af särskild sockenstufva, den 12 juni 1885 bestämts att omförmälta byggnadsskyldigheter skola af dem, som erlægga kommunalutskylder, utgöras så, att de skattskyldige deltaga i sådan kostnad för fastighet efter hela och för andra beskattningsföremål efter en fjerdedel af derå belöpande fyrktal, samt med anledning häraf §§ 11 och 59 i förordningen om kommunalstyrelse på landet genom förordningen den 26 oktober 1888 erhållit ändrad lydelse. Vid sådant förhållande och då dertill kommer att det nuvarande särskiljandet af de olika beskattningsföremålen ur statistisk synpunkt icke torde vara utan betydelse har jag icke för närvarande ansett mig böra föreslå någon ändring af 59 och 64 §§ i förordningen om kommunalstyrelse på landet eller i omförmälta formulär.

Icke heller i öfrigt synes mig någon ytterligare ändring än den redan omnämnda nu vara påkallad i sistnämnda förordning.

Vidkommande härefter öfriga kommunalförfattningar, torde vara uppenbart, att, derest den af mig förordade ändring i fyrktalssättningsmetoden vidtages, det ifrågaställda höjandet af jordbruksfastighetens bevilning icke utöfvar någon inverkan på den beskattning, hvarom det tillkommer kyrkostämma å landet att besluta. Deremot måste, då enligt förordningarne om kommunalstyrelse i stad och om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd de allmänna stadsutskylderna och de kyrkliga afgifterna i stad, för hvilka annan grund ej finnes föreskrifven, utgå efter bevilningen, fördubblingen af jordbruksfastighetens bevilning medföra, att, derest icke med afseende härå dessa förordningar undergå jemkning, den till stad hörande jordbruksfastighet, därför bevilning erlägges, äfven får sin bidragsskyldighet till ifrågavarande kommunalutgifter i lika mån ökad. Det läser dock icke finnas någon anledning att för ifrågavarande jämförelsevis obetydliga fastighetskategori bibehålla den undantagsställning i afseende å kommunalbeskattningen, som härrört af

jordbruksfastighetens lägre bevillning, och sådant ifrågasattes icke heller uti den år 1883 framlagda proposition. Jag har derför icke ansett mig böra härutinnan föreslå någon ändring uti ifrågavarande författningar.

Mera afsevärd synes åtminstone vid första påseende den inverkan vara, som höjandet af jordbruksfastighetens bevillning skulle kunna utöfva på den beskattning, som tillkommer landstingen. Landstingsskatten skall, enligt § 47 mom. 2 i förordningen om landsting, i regel utgå i förhållande till bevillningen, hvadan jordbruksfastighetens andel i den enligt mom. 2 utgående landsstingsskatt höjes i samma mån som dess bevillning; men märkas bör att enligt 1 mom. i nämnda § landstingen ega ganska vidsträckt rätt att med afseende å ett ifrågstäldt företags beskaffenhet bestämma grunden för uttaxeringen af de medel, som för dess utförande erfordras.

I sammanhang med införandet af nu gällande fyrktalssättningsmetod för landskommunerna ifrågasattes huruvida icke denna förändring i grunden för kommunalutskyldernas utgörande jemväl påkallade en i hufvudsakligen enahanda riktning gående förändring i bestämmelserna om de afgifter, som af landsting beslötas, så att dessa i allmänhet komme att — i förhållande till bevillningen — för jordbruksfastighet utgå med dubbelt belopp emot för andra beskattningsföremål, och i cirkulär den 15 september 1863 befallte Eders Kongl. Maj:t, att genom Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i samtliga länen landstingens underdåniga yttrande deröfver borde infor- dras och till civildepartementet insändas. Af tjugutre landsting, från hvilka svar på berörda cirkulär inkommo, afstyrkte allenast sex den ifrågasatta förändringen, hvaremot denna tillstyrktes af sexton och af ännu ett landsting biträddes allenast med den modifikation, att propo- tionen mellan den andel i landstingsmedlen, som borde utgå af jord- bruksfastighet, och den andel, som uttaxerades af andra beskattnings- föremål, i allmänhet borde bestämmas såsom fem till tre. I propo- sition den 10 november 1865 till Riksdagen föreslog Eders Kongl. Maj:t den ändring i landstingsförordningens § 47, som sålunda för- ordats af flertalet landsting. Förslaget tillstyrktes af sammansatta be- villnings- samt allmänna besvärs- och ekonomiutskottet, hvars hem- ställan härutinnan godkändes af preste- och borgarestånden, men afslogs af de båda andra stånden samt förföll. Vid 1868 års riksdag föreslogs uti en inom Första Kammaren väckt motion liknande ändring uti ifrågavarande förordning. Motionen tillstyrktes af lagutskottet, men afslogs af kamrarne.

Frågan återupptogs af skatteregleringskomitén, som förklarade sig finna billigt, att enahanda likställighet mellan jordbruksfastighet, annan fastighet och inkomst, som komitén föreslagit beträffande bevillningen till staten, jemväl genomfördes beträffande landstingsskatten, och då komitén ansåg de skäl, på grund af hvilka komitén föreslagit att bevillning till staten borde erläggas för inkomst af jordbruksrörelse, öfver hufvud gälla äfven i fråga om den för länens behof utgående beskattning, fann komitén sig sakna anledning att beträffande landstingsskatten göra hemställan om något undantag för ifrågavarande inkomst. Komiténs förslag rörande landstingsskatten förordades i hithörande afseenden af de flesta länsstyrelserna och de öfriga länsstyrelsernas uttalanden gingo väsentligen i den riktning, att fastighetens bidragsskyldighet till landstingsskatten borde än mera höjas än komitén tillstyrkt.

Uti ofvanberörda år 1883 aflättna proposition ifrågasattes ej heller, att jordbruksfastigheten skulle bibehållas vid sin lägre bidragsskyldighet till landstingsskatten, utan förslaget affattades i hufvudsaklig öfverensstämmelse med skatteregleringskomiténs hemställan, och af det vid propositionen fogade statsrådsprotokoll framgår, att den här af här rörande rubbning i bidragsskyldigheten till landstingsskatten betraktades såsom en naturlig följd af den förhöjda bevillningen för jordbruksfastigheten. Lagutskottet hade härutinnan intet att erinra. Hos Riksdagen kom förslaget ej under ompröfning, till följd deraf att förslaget om den förhöjda bevillningen förföll.

Om än sålunda förslagen rörande höjande af jordbruksfastighetens bidragsskyldighet till landstingsskatten icke föranledt ändring i hvad härutinnan finnes i landstingsförordningen stadgadt, har emellertid en stor del af landstingen icke desto mindre erkänt rättigheten af den grundsats, hvarpå berörda förslag varit fotade.

Åtskilliga landsting hafva nemligen, med tillämpning af den befogenhet härutinnan, som landstingsförordningen medgifver, med afseende å det särskilda intresse jordbruksfastigheten eger uti vissa bland de företag, för hvilka landstingsskatt utgår, bestämt sådan grund för uttaxeringen af därför erforderliga medel, att jordbruksfastigheten der till fått bidraga i vida större proportion än efter dess bevillning. Sålunda utvisa statistiska centralbyråns hittills tryckta underdåniga berättelser rörande kommunernas fattigvård och finanser från och med år 1882, för hvilket år redogörelse för landstingens utdebitering först började i berättelserna intagas, att i Göteborgs och Bohus län samt Vester-norrlands län åtminstone under några år af ifrågavarande period äfvensom i Gotlands, Vermlands, Gefleborgs, Vesterbottens och Norrbottens

län under hela denna tid landstingsskatten utgått med högre belopp per bevillningskrona af jordbruksfastighet än af andra beskattningsföremål, i Vermlands län några år till och med uteslutande af jordbruksfastighet, och i Jemtlands län har landstingsskatten under samma tid i regeln utgått dels efter bevillningen med olika belopp per bevillningskrona, dels efter mantal samt ett år allenast efter mantal.

I betraktande af hvad sålunda förekommit och då den ökning i landstingsskatt, hvaraf, derest § 47 i landstingsförordningen lemnas oförändrad, jordbruksfastigheten till följd af den föreslagna höjningen i dess bevillning skulle komma att drabbas, icke lär kunna anses vara af någon större betydelse, samt i allt fall hvarje landsting eger enligt 1 mom. af nämnda § sjelft bestämma grunden för utdebiteringen och sålunda reglera afgifterna med hänsyn till de särskilda ändamål, för hvilka de skola utgå, torde förslaget om höjning af jordbruksfastighetens bevillning icke behöfva föranleda någon ändring uti förordningen om landsting.

På grund af hvad jag sålunda anfört tillåter jag mig att i underdånighet hemställa, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att, derest Riksdagen godkänner Eders Kongl. Maj:ts proposition af denna dag om ändring i förordningen den 14 september 1883 angående bevillning af fast egendom samt af inkomst, jemväl antaga ofvanberörda förslag till förordning angående ändrad lydelse af § 58 i förordningen om kommunalstyrelse på landet.»

Departementschefen uppläste härefter sistnämnda förslag; och sedan statsrådets öfrige ledamöter instämt i hvad departementschefen yttrat och hemställt,

behagade Hans Maj:t Konungen i nåder bifalla hvad sålunda hemstälts samt förordna att till Riksdagen skulle aflåtas nådig proposition af det innehåll bilagan till detta protokoll utvisar.

In fidem

Adolf Berencreutz.